Közel kétezer szóval a régi diákvilág nyomában – bemutatták A régi magyar diáknyelv szótárát

2026/10/06

Elfeledett és jól ismert szavak és kifejezések, különleges diákszokások, ragadványnevek és mára elfeledett nyelvi fordulatok elevenedtek meg október 1-jén könyvtárunkban, ahol a Széchényi-könyvestek sorozat keretében mutattuk be Vasné dr. Tóth Kornélia kötetét.

[1]

Kacsát fog a jó maszk, és ki kapkod a pöcsik után? Elfeledett és jól ismert szavak és kifejezések, különleges diákszokások, ragadványnevek és mára elfeledett nyelvi fordulatok elevenedtek meg október 1-jén könyvtárunkban, ahol a Széchényi-könyvestek sorozat keretében mutattuk be Vasné dr. Tóth Kornélia *A régi magyar diáknyelv szótára* című kötetét. A rendezvényen szó esett a régi

diáknyelv forrásairól, a szótárkészítés jelentőségéről, valamint arról is, mennyiben változott a diákok nyelvhasználata az elmúlt több mint száz évben.

Az eseményt **Kiss Gábor**, a Tinta Könyvkiadó igazgatója köszöntője nyitotta meg, aki arra hívta fel a figyelmet, hogy ritkák azok a szótárak, amelyek egy-egy közösség sajátos szóhasználatát őrzik meg. Köszönetet mondott azoknak, akik ezeket a szavakat anno összegyűjtötték, valóban nagy kincs az olyan kutató, mint Vasné dr. Tóth Kornélia, aki rendszeresen visszatér a diáknyelv kutatásához.

[2]

[3]

[4]

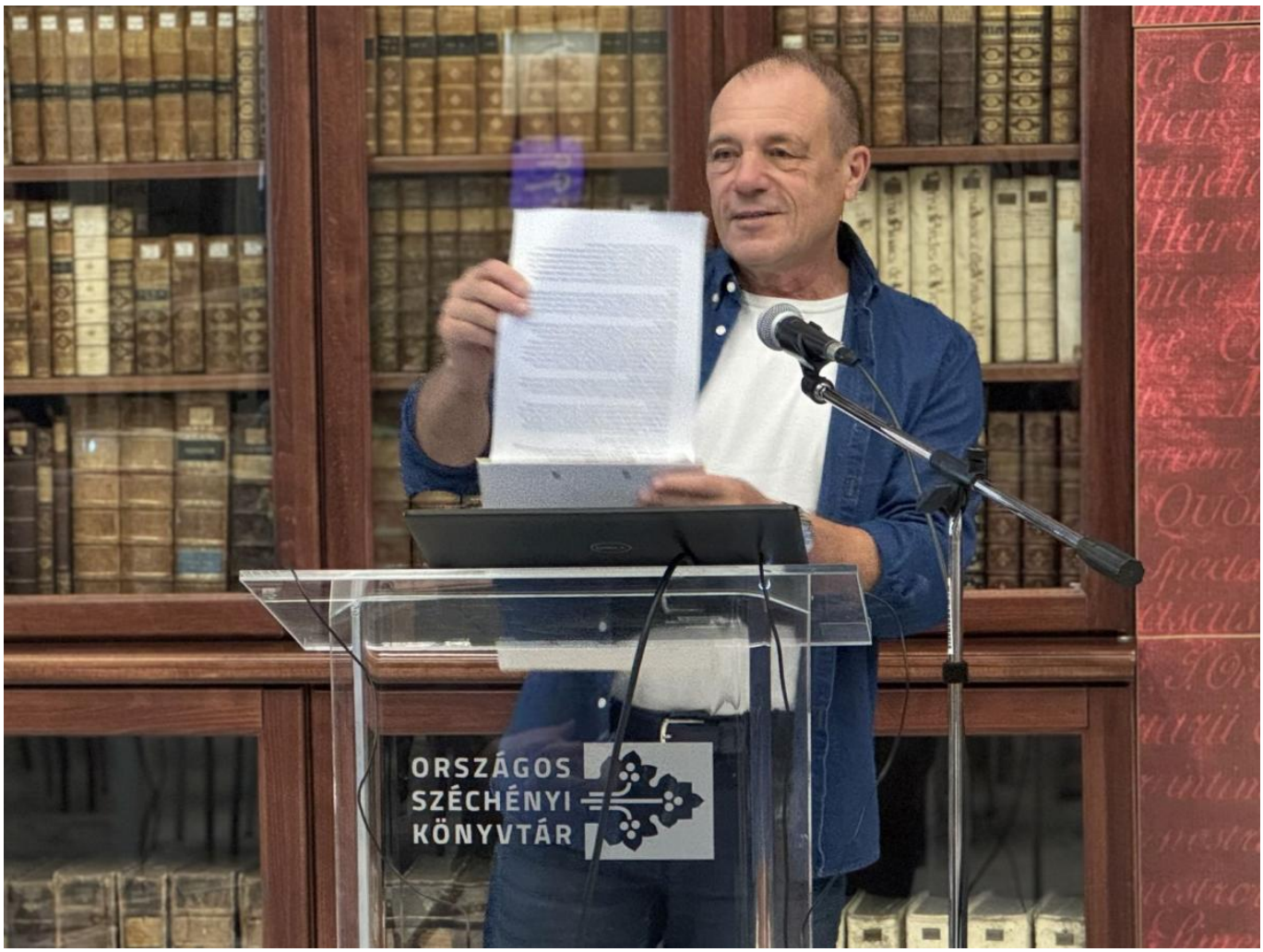

[5]

A szerzőtől megtudhattuk, hogy számára nem ez az első ilyen munka, korábbi köteteiben is foglalkozott a diákok sajátos nyelvhasználatával, de akkor a kortársak beszédével, köztük szülővárosa, Sárbogárd diáknyelvével. Mostani régi diáknyelvi kutatásainak jelentős része a 19. századi iskolák világához, köztük a debreceni, sárospataki kollégiumhoz kötődik. Az 1900 szót és szóváltozatot tartalmazó kötet egyik legfontosabb célja, hogy felidézze az elődök diáknyelvét, és megmutassa, hogyan beszéltek egymással a korábbi nemzedékek diákjai. A könyv így valódi időutazássá válik: olyan különleges kifejezésekkel találkozhatunk benne, mint a hálpaklacs, amely az összevissza hadaró diákra utalt, vagy kiderült az is, hogy az a diák, aki a feleléstől félve inkább otthon maradt, az magánszünetet tartott. Aki haramál, az a vonalzóval hadonászik, és aki ballábbal lép le a vacokról, annak rossz kedve van. A szótár különlegessége, hogy nemcsak a diáknyelvi szavak, hanem a jelentések, a szinonimák felől is kereshető, így kétirányú segítséget ad az olvasónak.

Prof. dr. Balázs Géza egyetemi tanár előadásában a régi és a mai diáknyelv közötti különbségeket is vizsgálta. Szóba került az a visszatérő kérdés is, vajon a diákok „nyelvrombolók”-e, vagy éppen a nyelv természetes változásának alakítói. Érdekes megfigyelésként hangzott el az is, hogy a pozitív dolgokra általában kevesebb, míg a kellemetlen, rossz vagy büntetést jelentő helyzetekre jóval több kifejezést alkotott a diáknyelv.

A könyvbemutató egyik szemléletes példája akár két régi diák párbeszéde is lehetne: „Kapok vajon disznólevelet?” – vagyis oklevelet –, mire a válasz: „Csak egy disznót fogsz kapni” – azaz egyest a felelésre.

[6]

[7]

[8]

[9]

Kapcsolódó tartalmaink:

Mit üzen számunkra a régi korok diákjainak szókincse? – Vasné dr. Tóth Kornélia vetített képes előadásának a szerző által rövidített változata az OSZK-blogon [10].

A könyvbemutatón elhangzott előadásokról készült videófelvétel megtekinthető online. [11]

A könyvről bemutatóvideó [12], az eseményről kisvideó [13] is hírt ad.
2026/10/06 - 15:42

Forrás webcím: https://oszk.hu/hirek/Szechenyi-konyvest_261001

Hivatkozások:
[1] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvestek_261001_01.jpg
[2] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_01.jpg
[3] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_05.jpg
[4] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_07.jpg
[5] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_08.jpg
[6] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_02.jpg
[7] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_06.jpg
[8] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_04.jpg
[9] https://oszk.hu/sites/default/files/Szechenyi-konyvest_261001-foto_OSZK_03.jpg
[10]

https://nemzetikonyvtar.blog.hu/2026/10/13/mit_uzen_szamunkra_a_regi_korok_diakjainak_szokincse
[11] https://www.youtube.com/watch?v=CFj63-z2OlM
[12] https://www.youtube.com/watch?reload=9&v=mhrIX8fOos8
[13] https://www.youtube.com/shorts/wESI4-XqGsk
[14] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek
[15] https://oszk.hu/category/foszotar-es-pozicionalo/hirek-cimlapon